

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Samhällskunskap

Vänds kappan efter vinden?

En studie om kausalitetens riktning i den politisk-ekonomiska debatten.

Examensarbete i Samhällskunskap
VT11
Jonas Pedersén
Handledare: Sofie Blombäck
Antal ord: 8471

Titel: Vänds kappan efter vinden? - En studie om kausalitetens riktning i den politisk-ekonomiska debatten.

Författare: Jonas Pedersén

Kurs: Examensarbete i samhällskunskap

Omfattning: 15 högskolepoäng

Termin: VT - 2011

Handledare: Sofie Blombäck

ABSTRACT

Bakgrund: Det finns olika uppfattningar om vad som definierar debatten om den politiska ekonomin. Frågan är i vilken riktning kausaliteten går, från normer till debatt och politik, från förutsättningar till normer eller från politik till debatt och normer.

Syfte: Mitt syfte är att undersöka i vilken riktning kausaliteten har gått angående debatten om den ekonomiska politiken i Sverige genom att undersöka om den har tagit en mindre liberal riktning efter den ekonomiska krisen år 2008.

Metod: Jag har undersökt krönikor och ledare i två svenska dagstidningar år 2006 och 2009 för att se om debatten har förändrats. För att analysera artiklarna har jag använt mig av fem kärnprinciper för den ekonomiska liberalismen som jag har konstruerat ett analysverktyg av.

Resultat: Materialet jag undersökte gav ingen entydig bild om vilken riktning kausaliteten har. Vi kan se vissa indikatorer på att både normer och ekonomiska förutsättningar styr hur debatten går där en av tidningarna ändrade tongången i debatten medan den andra stod oförändrad. Undersökningen bäddar dock för vidare forskning och metoden kan med fördel användas på ett större material och även på andra forum där den politiskt ekonomiska debatten förs.

Sökord: ”Ekonomisk debatt”, liberalism, ”politisk ekonomi”, normbildning

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	4
2. Tidigare forskning.....	5
3. Teori.....	7
3.1 Ekonomisk liberalism.....	7
3.2 Analysverktyget.....	7
3.2.1 Privatisering.....	8
3.2.2 Liberalisering.....	8
3.2.3 Monetarism.....	8
3.2.4 Avregleringar.....	9
3.2.5 Marknadisering.....	9
3.3 Viktiga definitioner.....	9
3.3.1 Ekonomisk nyliberalism/liberalism.....	9
3.3.2 Politisk ekonomi.....	10
4. Syfte.....	10
4.1 Frågeställningar.....	10
5. Metod.....	11
6. Resultat.....	13
6.1 Dagens Nyheter – 2006.....	13
6.1.1 Privatisering.....	13
6.1.2 Liberalisering.....	13
6.1.3 Monetarism.....	14
6.1.4 Avregleringar.....	14
6.1.5 Marknadisering.....	15
6.2 Sammanfattning Dagens Nyheter – 2006.....	15
6.2 Dagens Industri – 2006.....	16
6.2.1 Privatisering.....	16
6.2.2 Liberalisering.....	17
6.2.3 Avreglering.....	17
6.2.4 Sammanfattning Dagens Industri - 2006.....	18
6.3 Jämförelse: Dagens Nyheter – Dagens Industri – 2006.....	18
6.4 Dagens Nyheter – 2009.....	19
6.4.1 Privatisering.....	19
6.4.2 Liberalisering.....	20
6.4.3 Avreglering.....	21
6.4.4 Sammanfattning – Dagens Nyheter – 2009.....	21
6.5 Dagens Industri – 2009.....	22
6.5.1 Privatiseringar.....	22
6.5.2 Liberalisering.....	23
6.5.3 Avregleringar.....	23
6.5.4 Sammanfattning – Dagens Industri – 2009.....	25
7. Slutsatser.....	26
7.1 Vad kan man säga om mitt syfte?.....	26
7.2 Vidare forskning.....	27
Källförteckning.....	29
Tryckta källor.....	29
Avhandlingar.....	29

Artiklar i tidsskrifter.....	29
Artiklar i dagspress.....	29
Dagens Nyheter.....	30
Dagens Industri.....	30
Böcker.....	31
Otryckta Källor.....	31
Elektroniska källor.....	31
Tabellförteckning.....	31

1. Inledning

Den ekonomiska politiken berör många delar av ett samhälle, alltifrån skolor och sjukvård till skatter och varifrån vi köper våra matvaror påverkas av politiska beslut inom det här området. Att det finns många olika uppfattningar för hur den politiken ska se ut är alltså inget konstigt. Debatten kring den politiska ekonomin förs på plan och i många forum, till exempel i dagstidningar, böcker, i riksdagen och inom forskning. Men hur skapas då denna debatt? Vad är det som bestämmer vilka normer och åsikter som ska råda inom området?

I en avhandling skriven av Johannes Lindvall hävdas det att normer styr den ekonomiska politiken och att vi år 2004, när avhandlingen skrevs, hade liberala normer¹. Frågorna detta väcker är flera, är vi fortfarande kvar i ett liberalt normtänkande? Vad är det som i grunden bildar normerna? Hur stor roll spelar normerna i den ekonomisk politiska debatten? Dessa frågor får ny aktualitet om man beaktar att världen, sedan Lindvall skrev sin avhandling, även har gått in i en djup finanskris. Kan de ändrade ekonomiska förutsättningarna ha påverkat normerna och debatten?

Dessa frågor bildar tillsammans en hypotes som jag skulle vilja svara på i min uppsats. Jag tror nämligen att normerna inte skapas i ett vakuum utan bildas utifrån de rådande ekonomiska förutsättningarna. Om detta är fallet skulle vi kunna se en förändring i den ekonomisk politiska debatten efter att finanskrisen ändrade förutsättningarna för mycket av den politiska ekonomin. Man skulle till exempel vara mindre benägen att låta marknaden sköta sig själv utan istället vilja stimulera den genom statliga ingrepp, något som går emot den ekonomiska liberalismen. Frågan blir då alltså, har finanskrisen som slog igenom med full kraft 2008 tagit debatten mot ett mindre liberalt tänkande angående den politiska ekonomin?

¹ Johannes Lindvall, *The politics of purpose – Swedish macroeconomic policy after the golden age*, Göteborgs Universitet: Department of political science 2004. s.149

2. Tidigare forskning

Forskningen kring hur debatter om politisk ekonomi förs har oftast fokuserat på diskurserna som är rådande inom fältet vid olika tidpunkter och platser. Man kan märka främst två olika inriktningar inom detta fält, de som fokuserar på hur diskurserna har använts för att legitimera de politiska besluten och de som fokuserar på hur de politiska besluten påverkar diskursen.

Diskurser kan ligga till grund för politiska beslut, men också att legitimera dem. Schmidt pekar på vikten av att ha en kommunikativ diskurs om man framgångsfullt ska försöka förändra den ekonomiska politiken i ett land. Hon argumenterar för detta genom att lyfta fram två exempel med liknande förutsättningar, Frankrike och England, och hävdar att anledningen till att liberaliseringen av den ekonomiska politiken på 80-talet var mer framgångsrik i England var på grund av att den regeringen bättre lyckades använda sig av diskursen för att legitimera besluten². På ett liknande sätt argumenterar Larsen och Andersen att högervändningen i Danmarks ekonomiska politik på 90-talet var en följd av nya ekonomiska idéer och inte effekten av en nödvändighet. En slutsats de menar ger större legitimitet då det faktiskt inte skedde ett regeringsskifte i Danmark under denna tid, utan det var det socialdemokratiska partiet som genomgick högervändningen³. Att det tydligt var nya diskurser som låg bakom förändringen menar de är tydligt då det inte fanns tydliga intressen som krävde en förändring eller att förändringen faktiskt var nödvändig utifrån det ekonomiska läget i landet⁴. Denna slutsats skulle man kunna ha invändningar emot då nödvändigheten i sig är en definitionsfråga och de blundar för övriga politiska faktorer som skulle kunna ligga bakom förändringen. Men icke desto mindre visar både Schmidt och Larsen & Andersen på vikten av idéerna för den politiska ekonomin. Det är enligt dem alltså inte bara de ekonomiska faktorerna som påverkar hur diskursen inom fältet ser ut.

Diskurserna kan alltså påverka de politiska besluten, men enligt Meyer kan även de politiska besluten påverka hur diskursen ser ut. Han visar detta genom att se hur media har blivit mer europeiserade ifråga om de fiskala frågorna samt arbetsmarknadsfrågorna som förändrades i och med Amsterdamfördraget 1997⁵. Båda frågorna blev dock inte helt europeiserade, enbart de fiskala

² Vivian A. Schmidt, *The politics of economic adjustment in France and Britain: when does discourse matter?*, Journal of European Public Policy Vol. 8 No.2, April 2001, s.260f

³ Jørgen Goul Andersen & Christian Albrekt Larsen, *How New Economic Ideas Changed the Danish Welfare State: The Case of Neoliberal Ideas and Highly Organized Social Democratic Interests*, Governance: An International Journal of Policy, Administration, and Institutions, Vol. 22, No. 2, April 2009, s.239

⁴ Ibid. s.257

⁵ Christoph. O. Meyer, *The Europeanization of Media Discourse: A Study of Quality Press Coverage of Economic Policy Co-ordination since Amsterdam*, JCMS Vol. 43. No. 1, 2005, s.122

frågorna, men detta visar ändå på att ett politiskt beslut kan ändra medias diskurs i vissa frågor⁶. Här kan vi alltså se att de politiska besluten påverkar diskursen.

Dessa två inriktningar står vid en första anblick inte i direkt polemik mot varandra, men det är enligt mig en fråga om hönan eller ägget. Om det är så att de politiska besluten påverkar diskursen men diskursen även påverkar eller legitimerar de politiska besluten, hur kan vi då veta vilken av dessa kausalitetsriktningar som är starkast? Detta blir än mer tydligt om man ställer frågan till båda inriktningarna om både diskursen och de politiska besluten påverkas av de faktiska ekonomiska förutsättningarna inom det system de faktiskt finns. Enligt Rethel kan diskursen och de politiska besluten påverkas av de ekonomiska faktorerna i samhället. Hon visar detta genom att titta på framväxten av obligationsmarknaderna i Ost- och Sydostasien efter den finansiella krisen i slutet av 90-talet. De två skolorna som fanns i dessa regioner har enligt henne konvergerat på grund av nödvändighet för att underlätta en vidare tillväxt i ekonomin⁷. Detta är alltså ett tredje sätt att se på frågan om kausalitetsriktningen, hon förnekar inte att diskursen påverkar de politiska besluten, men hävdar att de ekonomiska förutsättningarna påverkade diskursen först. Studien är dock genomförd på en institutionell nivå och i en marknad som redan var satt under förändring med starkt tryck utifrån rörande obligationsmarknaden. Jag anser att det finns en lucka att fylla i forskningen här, kan man se samma tendenser i en marknad som funnits längre under samma krisförutsättningar? Har debatten förändrats på grund av att de ekonomiska faktorerna i samhället har förändrats eller gäller detta bara i en marknad som försöker komma ikapp andra ledande ekonomier? Jag är dock inte intresserad av att göra en diskursanalys, ordet diskurs är något som dessa forskare använder sig av men som jag inte är intresserad av att undersöka.

Den svenska politiska ekonomins diskursen är optimal för denna sorts undersökning då Sverige tidigare har genomgått flera paradigmskiften inom området som Lindvall⁸ visar i sin avhandling. Denna avhandling skrevs dock innan den pågående finansiella krisen och liberaliseringen han hävdar att diskursen i Sverige har genomgått kan alltså ha slagit tillbaka mot ett mer interventionistiskt tänkande, något som vore rimligt att anta utifrån Rethels slutsatser. Skulle det visa sig vara fallet kan man dessutom ifrågasätta Lindvalls slutsats:

The third order change in Sweden in the early 1990s, when low and

⁶ Ibid. s.143

⁷ Lena Rethel, *The New Financial Development Paradigm and Asian Bond Markets*, New Political Economy, Vol. 15 No. 4, 26 November 2010, s.511

⁸ Lindvall, 2004.

stable inflation was given priority over full employment, came about as a result of changing norms regarding the purpose of political authority. The most important implication of this argument is that economic policymaking is structured by norms.⁹

Om diskursen i svensk politisk ekonomi har ändrats tillbaka från den liberala inriktningen på grund av krisen är normerna alltså inte det starkaste som påverkar diskursen.

3. Teori

3.1 Ekonomisk liberalism

Enligt Birch och Mykhnenko¹⁰ kan man inom den ekonomiska nyliberalismen urskilja fem kärnprinciper. Den första av dessa är privatisering, staten ska inte driva något kommersiellt i egen regi utan dessa ska tillhöra marknaden. Den andra principen är liberalisering av handel och investeringar, staten ska alltså inte försöka reglera dessa områden med tariffer eller liknande. Nummer tre är att staten ska lägga sitt ekonomiska fokus på de monetära aspekterna, det vill säga att enbart försöka hålla inflationen i schack och inte försöka styra marknaden genom penningpolitiken. Princip nummer fyra är att marknaderna i en ekonomi, till exempel arbetsmarknaden, ska vara avreglerade och skötas av marknadens parter och inte av staten. Den sista är något som de kallar för ”marketization” som går ut på att skapa marknader där det tidigare inte funnits några. Detta skulle exempelvis kunna vara ett marknadsorienterat samarbete mellan det offentliga och det privata eller att man tillåter försäljning av tjänster som tidigare inte betraktats som tjänster.

3.2 Analysverktyget

Jag kommer att använda mig av dessa fem kärnprinciper i mitt analysverktyg för att kunna identifiera ekonomiskt liberala åsikter i den politiskt ekonomiska debatten. Det är inte alltid kristallklart vart gränsen mellan dessa principer går, som vi kommer att se i resultatredovisningen

⁹ Johannes Lindvall, *The Politics of Purpose: Swedish Economic Policy after the Golden Age*, Comparative Politics, Vol. 38, No. 3, Apr., 2006, s.269

¹⁰ Kean Birch & Vlad Mykhnenko, *Rise and Fall of Neoliberalism The Collapse of an Economic Order?*, Zed Books: London, 2010, s.5

av min studie. Jag kommer att argumentera för hur jag har tolkat de olika åsikterna för att läsaren själv ska kunna bilda sin egen uppfattning, men för att ge en större inblick i hur jag har resonerat vill jag reda ut hur jag har tänkt utifrån varje princip.

3.2.1 Privatisering

För att en åsikt ska anses vara positivt inställd gentemot privatisering krävs att det finns en kommersiell verksamhet som drivs i offentlig regi. Statliga bolag som har vinstmål är bra exempel på detta, när staten ägde Vin & Sprit var detta ett bolag som verkade på en kommersiell marknad men som ägdes och därmed styrdes av staten. Denna princip är väldigt tätt sammankopplad med principen om marknadisering då man kan vara tvungen att skapa en ny marknad för att privatisera vissa verksamheter. Ett fiktivt extremexempel på detta hade varit om man föreslog att privatisera polisväsendet, det finns ingen marknad på detta område idag i Sverige. Skulle man däremot privatisera denna sektor hade det inte bara gällt att sälja ut verksamheten utan man måste också öppna upp en marknad som tidigare inte funnits.

3.2.2 Liberalisering

Denna princip går ut på att staten inte ska försöka styra en marknad genom diverse ingrepp. Ett tydligt exempel på detta är tullar och subventioner. När exempelvis staten går in med pengar för att aktivt stötta en bransch i kris så bryter den mot denna princip. Här ingår även politiska ekonomiska beslut riktade mot vissa delar av marknaden för att stötta upp denna, trots att man spontant skulle tro att ett sådant beslut är liberalt. Ett tydligt exempel på detta är skatteavdrag för hushållsnära tjänster (i Sverige kallat RUT-avdrag). Man kan lätt luras att tro att detta är ett liberalt beslut då skattesänkningar i sig kan anses vara liberala, men när de riktas mot en specifik del av marknaden är de dock orättvisa och räknas som ett ingrepp från statens sida. Det är även viktigt att särskilja på liberalisering och avregleringar, något jag kommer att diskutera under principen för avregleringar.

3.2.3 Monetarism

Detta är troligen den tydligaste principen, den innebär enbart att penningpolitiken inte får syfta till att på något sätt styra marknaden utan bara ha som mål att hålla inflationen nere. Politiken ska alltså

bara säkerställa att pengasystemet fungerar och inget annat. I Sverige sker detta via Riksbanken och vanligast genom styrräntan. Om Riksbanken hade sänkt räntan för att försöka stimulera tillväxten i Sverige hade de brutit mot principen för monetarism.

3.2.4 Avregleringar

Med detta menas att staten inte ska stifta lagar eller regler som styr hur olika parter på en marknad ska förhålla sig till varandra, detta ska vara upp till de berörda parterna i sig att komma fram till. Ett bra exempel på en reglering är minimilöner på arbetsmarknaden, enligt principen för avreglering ska en sådan lön förhandlas fram mellan arbetare och arbetsköpare och inte lagstiftas fram av staten.

Det kan i vissa fall vara svårt att skilja på ”liberalisering” och ”avreglering”, det kommer att komma exempel på det i min resultatredovisning, därför vill jag ge ett exempel redan nu. Att ha regler för begränsningar av import av varor och tjänster, som att exempelvis neka arbetstillstånd för någon vars kompetens man kan finna inom landet är emot principen för avreglering. Att däremot subventionera varor och tjänster från det egna landet är att räkna som liberalisering då detta är ett försök att styra marknaden. Skillnaden ligger alltså i regler kontra riktade försök att styra en marknad.

3.2.5 Marknadisering

Denna principen är den mest ovanliga av de fem, den innebär ibland att skapa marknader där det tidigare inte funnits några och ibland att göra svarta marknader vita och därmed skapa fungerande marknader. Jag har redan givit exempel på hur man kan skapa marknader genom att tillåta samarbeten mellan offentligt och privat. Som exempel på att göra svarta marknader vita skulle man i Sverige kunna tänka sig att legalisera sexhandel eller narkotikahandel, två marknader som alltså redan finns men som inte fungerar som lagliga marknader.

3.3 Viktiga definitioner

3.3.1 Ekonomisk nyliberalism/liberalism

Det som definieras här av Birch och Mykhnenko är den ekonomiska *nyliberalismen*, detta är en sort av den ekonomiska liberalismen, men det är också den sorten som har tagit liberalismens kärnprinciper längst. Därför ser jag nyliberalismen som en sorts idealtyp av liberalismen och kommer att använda mig av denna för att identifiera liberalismen i debatten om den politiska ekonomin. Detta blir ett sätt utsätta min undersökning för en så hård granskning som möjligt.

3.3.2 Politisk ekonomi

Med den politiska ekonomin eller den ekonomiska politiken avser jag politiska beslut i ekonomiska frågor. Exempel på detta är skattefrågor, utförsäljningar av statliga verksamheter, monetära frågor och branschstöd. Alltså alla politiska beslut och handlingar som rör det ekonomiska fältet.

4. Syfte

Syftet med min uppsats är att se om de ekonomiska förutsättningarna kan ändra debatten om den ekonomiska politiken. Detta är intressant då tidigare forskning har visat på tre olika saker, att diskursen påverkar de politiska besluten, att de politiska besluten påverkar diskursen och att de ekonomiska förutsättningarna påverkar dem båda. För att kunna kartlägga vilket håll kausalitetsriktningen går åt krävs det kompletterande forskning inom en marknad och ekonomi som inte redan är satt i förändring men som ändå har tydligt förändrade förutsättningar. Den ekonomiska krisen bjuder oss på exakt detta exempel och Sverige är ett bra fall att studera då vi har sett av Lindvalls avhandling att den svenska ekonomiska politiken har gått åt ett mer liberalt håll innan krisen. Lindvalls slutsatser är även intressanta när han hävdar att förändringen går att finna i normerna. Om min studie skulle visa att de ekonomiska förutsättningarna tydligt påverkar debatten skulle det peka på att det finns ytterligare en kausalitetsriktning att ta hänsyn till som leder fram till normerna.

För att operationalisera mitt syfte har jag avgränsat området till att gälla debatten som förs i två dagstidningar. Den ena är Dagens Nyheter som är en renodlad morgontidning och den andra är Dagens Industri som är den renodlade ekonomiska motsvarigheten. På detta sätt hoppas jag att

kunna täcka in ett större spektra av debatten än att bara undersöka en dagstidning. Jag ser denna skillnad som något positivt som jag anser ökar validiteten i min undersökning.

4.1 Frågeställningar

De frågeställningar som jag har kokat ner syftet till ämnar att ytterligare avgränsa och tydliggöra studien för att utradera eventuella frågetecken och oklarheter.

1. Har debatten om den ekonomiska politiken i två ledande dagstidningar tagit en mindre liberal riktning före och under krisen?
2. Om en sådan riktningsförändring har skett går den att koppla till de ekonomiska förutsättningarna som krisen fört med sig eller syns det tecken på att det är en normförändring som skett?

5. Metod

Jag kommer att använda mig av en kvalitativ metod i min studie som går ut på att analysera de olika texterna utifrån Birch och Mykhnenkos fem olika kärnprinciper för den ekonomiska liberalismen som jag har gått igenom under teoriavsnittet i uppsatsen. Jag har sedan använt det analysverktyget för att se om texterna ställer sig positiva eller negativa till den ekonomiska liberalismen. Det finns en invändning man kan ha gentemot detta och det är att Birch och Mykhnenkos bok kan anses vara subjektiva. Jag anser dock att de fem principerna de ställer upp som utgångspunkter för den ekonomiska liberalismen ändå är objektivt utformade och motiveras väl av författarna. Vidare har jag för den senare perioden jag undersökt sett om det finns några hänvisningar till den ekonomiska krisen i argumenten som används för de olika ställningstagandena som författarna gör. Detta är för att kunna svara mot mitt syfte och frågeställningar. Jag vill understryka här att det inte är diskursanalys jag gör trots att jag nämnde begreppet under ”tidigare forskning”. En sådan faller inte inom ramen för min undersökning

De texter jag har valt att titta på i de två olika tidskrifterna är krönikor i Dagens Nyheters ekonomibilaga och ledare inom Dagens Industri som berör den ekonomiska politiken. Jag är medveten om att detta inte är exakt samma sorts texter, men de delar tillräckligt många likheter för

att kunna vara jämförbara. Både en ledare och en krönika ger åsikter och har inte ett uttalat journalistiskt syfte och de är oftast skrivna av samma personer som återkommer kontinuerligt. Därför anser jag inte att denna skillnaden äventyrar validiteten i min undersökning. Dagens Nyheter betecknar sig själva som oberoende liberala¹¹ medan Dagens Industri inte har någon liknande beteckning. I Dagens Nyheter fall anser jag att det är en styrka för min studie att de har en liberal hållning då en övergång till en mindre liberal hållning skulle säga mera om andra faktorer påverkan i ett fall där minst gynnsamma förhållanden råder. Det är dock beklagligt att Dagens Industri inte har någon uttalad hållning.

De årtal jag har valt att undersöka är år 2006 och 2009, detta på grund utav att finanskrisen slog igenom 2008¹² och jag har därmed ett buffertår innan krisen för de eventuella förvarningar som skulle kunna finnas på marknaden och ett år efter för att krisen ska ha hunnit slå igenom med full kraft. Att 2006 var ett valår då Sverige också fick ett maktskifte åt det borgerliga hållet kan ha spelat in på hur debatten fördes. Detta är dock inget som påverkar mina slutsatser angående resultatet i och med att jag är ute efter att se hur debatten såg ut under de förutsättningar som gällde för den givna perioden. Det är också för att täcka upp för dylik påverkan som jag har undersökt om man hänvisar till krisen under den senare perioden.

Artiklarna som jag har undersökt är slumpmässigt utvalda genom att jag har lottat fram tio nummer för varje år mellan, fem per tidning. Dessa nummer, som är mellan 1-52 är veckor, som jag sedan gått igenom respektive tidning för tills jag hittat den första ledaren/krönikan som berör politisk ekonomi. Anledningen till att jag inte lottade fram veckodagar istället för hela veckor var att alla dagar behandlar inte ledarna i Dagens Industri den politiska ekonomin och alla dagar i veckan fanns inte krönikor med i Dagens Nyheter ekonomibilaga. Jag är medveten om att detta till viss del kan ses som ett strategiskt urval, speciellt i fallet av ledarna, men på grund av materialets begränsningar fanns inte många alternativ. Jag kontrollerade dock för möjligheten att det var olika sorters ledare i början av veckan som i slutet av den men fann inga sådana tendenser. Tvärtom var de politisk ekonomiska ledarna så pass utspridda över veckan att det inte rådde någon systematik i hur de dök upp de olika veckodagarna.

Rent praktiskt har undersökningen skett på Kurs- och Tidningsbiblioteket vid Göteborgs Universitet där jag gått igenom mikrofilmer av tidningarna för att få en bra överblick över dem. Veckorna jag

¹¹ Dagens Nyheter, *Om Dagens Nyheter*, <http://info.dn.se/info/om-oss/>, Hämtad: 23-05-2011

¹² Nationalencyklopedin, artikel: "Finanskris", Hämtad från www.ne.se 23-05-2011

slumpade fram var kompletta och inga filmer eller nummer saknades av dem.

6. Resultat

6.1 Dagens Nyheter – 2006

6.1.1 Privatisering

Enbart en krönika i Dagens Nyheter från perioden tar upp privatiseringar, denna är dock odelat positiv till fenomenet. Argumentationen i artikeln går att ekonomin är stängd för viss kreativitet då sjukvårds- och utbildningsmarknaderna är stängda för konkurrens och förbehållna kommunerna och landstingen¹³. Detta går att relatera till Birch och Mykhnenko princip för privatisering då krönikan argumenterar för att dessa marknader bör konkurrensutsättas mer med kommersiella parter på en marknad.

6.1.2 Liberalisering

Tre krönikor tar upp frågor som rör liberaliseringar, två av dessa ställer sig positiv till fenomenet. En av dem avfärdar protektionismen på världsmarknaden och hävdar att det var denna som ledde fram till 1930-talets depression¹⁴. Den andra krönikan kräver en viss klargöring, den tar nämligen avstånd från strategiskt sänkta arbetsgivaravgifter inom tjänstesektorn¹⁵. Det finns en viss risk att man skulle välja att tolka ett motstånd mot sänkta arbetsgivaravgifter som anti-liberalt i förhållande till denna princip. Det är dock viktigt att minnas att det som kritiserar inte är de sänkta arbetsgivaravgifterna i sig utan strategiskt utvalda sänkningar. Detta är ett sätt för staten att försöka styra marknaden och gynna vissa delar av den genom subventioner, något som alltså inte faller under principen för liberalisering så som den är uppställd av Birch och Mykhnenko. I krönikan klargörs även detta då den inte bara kritiserar de strategiska sänkningarna utan även slår ett slag för allmänna sänkningar av arbetsgivaravgiften¹⁶, något som ytterligare trycker på den positiva hållningen för liberalisering. En av krönikorna står dock inte bakom principen för liberalisering, i denna hävdas det att staten bör vänta med en expansiv stimulanspolitik tills att man ser en lågkonjunktur¹⁷. Detta är emot principen för liberaliseringar då staten inte ska försöka stimulera

¹³ Dagens Nyheter, 11-03-2006. ”Toppnotering i kreativitet bör tas med stor nypa salt.” - Johan Schück

¹⁴ Dagens Nyheter, 26-07-2006. ”Alla förlorar men de fattiga förlorar mest.” - Johan Schück

¹⁵ Dagens Nyheter, 06-05-2006, ”Borgerligt tjänsteförslag bäddar för godtycke.” - Johan Schück

¹⁶ Ibid

¹⁷ Dagens Nyheter, 22-04-2006, ”Nuders beräkningar liknar mest en glädjekalkyl.” - Johan Schück

marknader enligt denna oavsett hur konjunkturen ser ut utan låta marknaderna själva försöka återhämta sig.

6.1.3 Monetarism

Inom detta område tar enbart en av de slumpade krönikorna upp relevanta frågor, dock kan vi inom samma krönika finna spår av både stöd och motstånd till principen av monetarism. Detta illustreras väl genom följande citat som behandlar räntevapnet i förhållande till huspriserna:

Att pricka hål på finansiella bubblor är dock en vansklig uppgift, som Riksbanken inte bör syssla med. Men det kan finnas anledning att dämpa en explosiv ökning av utlåningen till hushållen, innan alltför mycket riskerar att gå över styr. Då är det svårt att hitta något annat medel än räntehöjningar, vilket också är vad som har använts i exempelvis Storbritannien och Australien.¹⁸

Här ser vi alltså dels ett ställningstagande som tyder på en monetaristisk inställning, penningpolitiken ska inte försöka styra marknader genom att använda räntevapnet mot en eventuell bubbla på bostadsmarknaden. Men vi ser samtidigt att det i nästa mening argumenteras för att räntevapnet kan vara rätt väg att gå för att försöka styra bolånemarknaden. Det är alltså en ambivalent krönika i förhållande till Birch och Mykhnenkos princip om monetarism. Detta kan ha sin grund i att författaren inte ser lånemarknaden som en egen marknad eller att han känner en större ansvarskänsla gentemot hushållens skulder än mot förlorade vinster på husköp. Viktigt att minnas är dock att båda dessa marknader egentligen är två delar av samma marknad och är väldigt tätt sammankopplade.

6.1.4 Avregleringar

Av de tre krönikorna som tar upp ämnet om avregleringar så ställer sig alla odelat positiva till mindre reglerade marknader. Det handlar om en krönika som tar strid mot protektionismen och regleringarna på den internationella marknaden¹⁹, en som kritiserar det starka anställningsskyddet i Sverige²⁰ samt en som propagerar för sänkningar av

¹⁸ Dagens Nyheter, 02-12-2006, ”Ingves får hjälp utifrån.” - Johan Schück

¹⁹ Dagens Nyheter, 26-07-2006. ”Alla förlorar men de fattiga förlorar mest.” - Johan Schück

²⁰ Dagens Ntheter, 11-03-2006. ”Toppnotering i kreativitet bör tas med stor nypa salt.” - Johan Schück

arbetsgivaravgiften²¹. Det kan vara på sin plats att förtydliga varför krönikan som tar upp sänkta arbetsgivaravgifter dyker upp även här. De två principerna liberalisering och avreglering ligger väldigt nära varandra och kan egentligen mest urskiljas i ytterligheterna. Som vi såg tidigare är strategiska sänkningar av arbetsgivaravgiften emot principen för liberalisering, men en allmän sänkning är fortfarande för principen av avreglering. Detta är på grund av att arbetsgivaravgiften har en reglerande effekt på arbetsmarknaden som istället skulle kunna skötas av arbetsmarknadernas parter genom privata försäkringar och dylikt.

6.1.5 Marknadisering

Den krönikan som ställer sig positiv till marknadisering argumenterar för att marknader är stängda och drivna i offentlig regi²². Detta har vi redan nämnt under principer för privatisering, här kan vi alltså se en liknande problematik som mellan principerna liberalisering – avreglering. Det man måste minnas är att medan privatiseringar går ut på att staten inte bör vara en ägande part i en kommersiell marknad så går marknadisering ut på att skapa marknader där de tidigare inte funnits. Därför väljer jag att placera in denna artikel även här, då Schück skriver: ”Viktiga marknader för tjänster är i praktiken stängda för konkurrens, eftersom verksamheterna är förbehållna kommuner och landsting.”²³ Det handlar alltså om att öppna en kommersiell marknad likväl som att staten inte bör vara en aktör inom den.

6.2 Sammanfattning Dagens Nyheter – 2006

För att ge en överblick över hur krönikorna ställer sig till Birch och Mykhnenkos olika kärnprinciper har jag sammanställt en tabell där jag tydligt visar ståndpunkterna. Denna tabell ska dock inte tolkas som ett försök till en kvantitativ sammanställning då detta inte är en kvantitativ studie. Tabellen ska enbart tjäna ett pedagogiskt syfte.

²¹ Dagens Nyheter, 06-05-2006, ”Borgerligt tjänsteförslag bäddar för godtycke.” - Johan Schück

²² Dagens Nyheter, 11-03-2006. ”Topnotering i kreativitet bör tas med stor nypa salt.” - Johan Schück

²³ Ibid.

Tabell 1 – Sammanfattning: Dagens Nyheter - 2006

	Privatisering	Liberalisering	Monetarism	Avreglering	Marknadisering
”Alla förlorar...”	.	+	.	.	.
”Toppnotering i kreativitet...”	+	.	.	+	+
”Nuders beräkningar...”	.	–	.	.	.
”Borgerligt tjänsteförslag..”	.	+	.	+	.
”Ingves får hjälp utifrån.”	.	.	+ / –	.	.

+ = Att artikeln ställer sig positiv till principen. – = Att artikeln ställer sig negativ till principen. . = Att artikeln inte tar upp någon aspekt av principen.

Vi kan alltså se av redogörelsen för principerna att DN:s krönikor om politisk ekonomi under denna period var starkt präglade av ett liberalt tänkande, något som stödjer Lindvalls slutsats. Enbart två av krönikorna ger uttryck för mindre liberala tankar, varav en i samma stycke ändå ställer sig positiv till liberalismens principer.

Viktigt att minnas är dock att alla krönikor från denna period är skrivna av en och samma författare, Johan Schück, det är alltså inte speciellt konstigt att ett och samma perspektiv genomsyrar alla krönikor. I sig kan man alltså inte dra några slutsatser av detta utan att sätta det i kontext till Dagens Industris ledare från samma period och Dagens Nyheters krönikor från den senare perioden.

6.2 Dagens Industri – 2006

6.2.1 Privatisering

Den ledare som behandlar privatiseringar menar på att staten bör sälja bolaget Vin & Sprit, oavsett om det blir ett regeringsskifte eller inte i valet 2006. Argumenten för detta är visserligen inte i första hand ideologiska utan trycker istället på den intressekonflikt som uppstår då staten ska bedriva en restriktiv alkoholpolitik samtidigt som Vin & Sprit

bör gå med vinst²⁴. Ställningstagandet faller ändå inom ramen för Birch och Mykhnenkos princip av privatisering.

6.2.2 Liberalisering

Enbart en ledare tar upp liberalisering och denna ställer sig negativ gentemot Birch och Mykhnenkos princip genom att propagera för skatteavdragen för hushållsnära tjänster²⁵. Här gäller alltså samma logik som för strategiskt sänkta arbetsgivaravgifter, det är inte skatteavdragen i sig som går emot principen för liberalisering utan att de riktas mot en specifik del av marknaden för att stimulera den. Staten försöker alltså att styra marknaden genom subventioner, alltså tvärtemot hur staten bör agera enligt liberaliseringsprincipen. Argumentationen i artikeln går förvisso inte i dessa banor utan menar på att skatteavdrag för hushållsnära tjänster är nödvändigt för att minska den svarta marknaden inom denna sektor²⁶ men slutsatsen förblir ändå densamma.

6.2.3 Avreglering

Tre ledare behandlar avregleringar och alla tre är positivt inställda till fenomenet. Den första ställer sig bakom EU:s tjänstedirektiv som går ut på att öppna tjänstemarknaderna mellan medlemsländerna i EU. Ledaren menar att en sådan öppning är önskvärd och beklagar sig även över de restriktioner som fortfarande finns kvar²⁷, både åsikterna och argumentationen faller alltså inom ramen för principen om avreglering. Den andra artikeln vill att staten ska ändra i lagen om anställningsskydd (LAS) och göra denna mindre reglerande, främst genom att se över turordningsreglerna för att öka rörligheten på arbetsmarknaden²⁸. Den sista ledaren kritiserar EU:s arbetstidsdirektiv som reglerar hur mycket en arbetstagar får arbeta. Detta direktiv menas minska individens frihet att själv styra över sin arbetstid och är ett stort och krångligt regelverk²⁹. Även här kan vi alltså se både en tydlig argumentation och åsikt som faller inom Birch och Mykhnenkos princip för avreglering.

²⁴ Dagens Industri, 14-08-2006. "Släpp taget om Vin & Sprit." - Ledare

²⁵ Dagens Industri, 18-01-2006. "Inga gröna hushållsavdrag." - Ledare

²⁶ Ibid.

²⁷ Dagens Industri, 16-11-2006. "Nu kan tjänstehandeln börja befrias." - Ledare

²⁸ Dagens Industri, 04-03-2006. "Sverige behöver en debatt om arbetsrätten." - Ledare

²⁹ Dagens Industri, 24-10-2006. "Arbetstid ska inte regleras av EU." - Ledare

6.2.4 Sammanfattning Dagens Industri - 2006

Tabell 2 – Sammanfattning: Dagens Industri - 2006

	Privatisering	Liberalisering	Monetarism	Avreglering	Marknadisering
”Nu kan tjänstehandeln..”	.	.	.	+	.
”Släpp taget om Vin & Sprit.”	+
”Sverige behöver...”	.	.	.	+	.
”Arbetstid ska inte regleras...”	.	.	.	+	.
”Inga gröna hushållsavdrag.”	.	–	.	.	.

+ = Att artikeln ställer sig positiv till principen. – = Att artikeln ställer sig negativ till principen. . = Att artikeln inte tar upp någon aspekt av principen.

Som vi kan se håller sig Dagens Industris ledare i hög utsträckning till Birch och Mykhnenkos definition av den ekonomiska liberalismen. Enbart i ett fall frångår de principerna, när det gäller skatteavdragen för hushållsnära tjänster. Att monetarism och marknadisering inte behandlas i avsnittet är, som vi kan se, att ingen av ledarna tog upp någon aspekt av dessa principer, detta är olyckligt men en risk man får vara beredd att ta när man gör ett slumpmässigt urval.

6.3 Jämförelse: Dagens Nyheter – Dagens Industri – 2006

Sammanställningen och genomgången av artiklarnas ställningstaganden i förhållande till Birch och Mykhnenkos principer visar att det dominerande ekonomiska perspektivet i båda tidningarna från 2006 var liberalt. Enbart i enstaka fall kunde man se avvikelser från detta, i krönikorna från Dagens Nyheter blev detta extra tydligt då dessa, rörande räntevapnet och en aktiv ekonomisk stat, inte försökte motivera sina ställningstaganden som var anti-liberala med hjälp av förklaringar som kan anknytas till liberalt pragmatiska faktorer. Detta är dock något som Dagens Industris ledare gjorde i det fallet då de gjorde propagerade för skatteavdragen för hushållsnära tjänster. Att göra en svart

marknad vit är något som även ligger inom liberalismens intresse som vi kan se utifrån principen för marknadsivering. Anledningen till att ställningstagandet ändå inte kan räknas in under den principen är för att marknaden faktiskt fanns, men enligt Dagens Industri, inte fungerade på ett tillfredsställande sätt. Vi får alltså skilja på argumentationen, som förvisso är intressant ur ett perspektiv, och på ställningstagandet. Jag nämner dock bara argumentationen och väljer att inte gå in djupare på detta då det är åsikterna jag vill åt med min studie. Det är dock viktigt att peka på skillnaden här emellan för att ytterligare klargöra att det är inte krönikörernas och ledarskribenternas självbild eller egna ideologiska positioneringar jag är ute efter, utan deras ställningstaganden.

Hitintills ligger min undersökning i linje med vad jag hade förväntat mig att finna utifrån Lindvalls slutsatser, den ekonomiska debatten i dessa två tidningar hade ett klart utpräglat liberalt perspektiv innan den ekonomiska krisen. Detta gör mitt syfte än mer relevant då vi faktiskt kan se att debatten här har varit liberal. Frågan är nu alltså om de har förändrats och tagit en mindre liberal riktning under de tre år och de förändrade ekonomiska förutsättningarna som har skett.

6.4 Dagens Nyheter – 2009

6.4.1 Privatisering

Under den här perioden är det en krönika som behandlar privatiseringar och denna krönika går emot principen för privatisering. Artikeln handlar om statens ägande i banken Nordea, där det finländska försäkringsföretaget Sampo Group höll på att bli största ägare när krönikan skrevs. Patricia Hedelius, som författat krönikan, kritiserar den svenska staten för att vara passiv medan de höll på att förlora positionen som största ägare i banken. Hon anser att staten bör öka sitt eget ägande i banken för att kunna bibehålla sin position och att spara skattebetalarna en mångmiljardförlust, hon hänvisar inte till krisen för att motivera sin ståndpunkt³⁰. Hedelius argumenterar alltså bara för att det är en dålig affär att inte öka statens ägande och har inga ideologiska argument bakom detta, men ståndpunkten går ändå emot Birch och Mykhnenkos princip för privatisering.

³⁰ Dagens Nyheter, 08-06-2009. ”Mats Odells tröghet blir en dyrköpt affär.” - Patricia Hedelius

6.4.2 Liberalisering

Tre krönikor under perioden tar upp liberaliseringar, en som är positiv och två negativa, alla tre är skrivna av Schück. Den positiva artikeln handlar om den ökade protektionismen på världsmarknaden som krisen har fört med sig genom ökade statsstöd till de inhemska branscher med villkor att det är hemmamarknaden som gynnas. Detta, menar Schück, leder till att handelshinder sätts upp på den globala marknaden och minskar frihandeln. Krönikan tar alltså avstånd från protektionismen och menar att frihandel är något önskvärt³¹. Denna krönika är därmed positivt inställd till liberaliseringen. Den andra artikeln har däremot en negativ syn på fenomenet. Denna gången är det inte den globala marknaden som diskuteras utan bristen på krediter till den inhemska marknaden som krisen har fört med sig. Det är främst små företag han anser ligga i riskzonen för detta och föreslår som lösning att staten, via Riksbanken, aktivt kan gå in och köpa obligationer i utsatta företag³². Detta får anses stå emot Birch och Mykhnenkos princip för liberalisering då staten på detta sätt aktivt skulle stimulera vissa branscher som på en helt fri marknad annars inte skulle kunna klara sig. Må så vara att det enbart handlar om lån till företagen, men även om man skulle anse att det inte är en ingrepp på marknaden för företagen man köper obligationerna av så är det likväl ett ingrepp på lånemarknaden, där de privata bankerna, enligt denna princip, ska sköta utlåningen själva. Den tredje krönikan inom området handlar också om att stimulera ekonomin från statligt håll. Denna gången handlar det dock om ett tydligare ställningstagande för ett statligt ingrepp på marknaden. Schück menar att finansminister Anders Borg är alltför försiktig i sina beräkningar av svensk ekonomi och har en för stor rädsla för ett eventuellt budgetunderskott som skulle följa på statliga stimulanser av ekonomin. Istället propagerar krönikan för att krisen har medfört sig ett ekonomiskt läge som kräver att staten går in med stimulanspaket till exempelvis kommuner och satsar på infrastruktur. Schück menar att staten på detta sätt kan få människor att vilja investera och konsumera³³. Detta går tydligt emot principen för liberalisering av marknaden där staten inte har något att göra utan bara ska hålla sig passiv i bakgrunden.

³¹ Dagens Nyheter, 13-02-2009. "Globaliseringen i baklås när alla söker skydd mot krisen." - Johan Schück

³² Dagens Nyheter, 16-01-2009. "Hård kamp om krediter hotar knäcka företagen." - Johan Schück

³³ Dagens Nyheter, 03-04-2009. "Vårtecken i ekonomin" - Johan Schück

6.4.3 Avreglering

Den artikel som tar upp avregleringar, skriven av Schück, hävdar att det krävs en bättre samordning och fler regleringar runtom i världen gällande finanssektorn. Detta på grund av att sektorn inte kan fungera efter krisen utan statsstöd och ett nytt förtroende behöver byggas upp för att finansmarknaden ska kunna fungera på nytt. Regleringarna behövs främst för att motverka ”högt risktagande och djupt skuldsättande”³⁴. Denna argumentation, för fler regleringar, är uppenbart emot Birch och Mykhnenkos princip för avregleringar.

6.4.4 Sammanfattning – Dagens Nyheter – 2009

Tabell 3 – Dagens Nyheter - 2009

	Privatisering	Liberalisering	Monetarism	Avreglering	Marknadisering	Hänvisar till krisen?
”Vårtecken i ekonomin.”	.	–	.	.	.	JA
”Därför kvarstår risker...”	.	.	.	–	.	JA
”Globaliseringen i baklås...”	.	+	.	.	.	JA
”Hård kamp om krediter...”	.	–	.	.	.	JA
”Mats Odells tröghet...”	–	NEJ

+ = Att artikeln ställer sig positiv till principen. – = Att artikeln ställer sig negativ till principen. . = Att artikeln inte tar upp någon aspekt av principen.

Om vi ser på krönikorna i Dagens Nyheter från 2006 och 2009 kan vi se att en tydlig förskjutning har ägt rum från ett tydligt liberalt perspektiv till ett mindre liberalt

³⁴ Dagens Nyheter, 03-10-2009. ”Därför kvarstår risker för nya kriser.” - Johan Schück

perspektiv. Detta ger en viss indikation på svar till min första frågeställning, åtminstone kan man säga något med säkerhet för denna tidskrift. Men det ger också ett visst svar på min andra frågeställning, i fyra av de fem slumpmässigt utvalda artiklarna hänvisas det till krisen. De förändrade ekonomiska förutsättningarna används också för att motivera ståndpunkter som inte är ekonomiskt liberala och lyfts fram som argument. Artiklarna från 2009 behandlar inte samma frågor som från 2006, detta är dock irrelevant då det är debatten i sig som undersöks här. Att lyfta vissa frågor och inte andra är en tydlig indikation på hur debatten ser ut. Hade debatten varit normstyrd och inte påverkats starkt av de rådande ekonomiska förutsättningarna så hade samma frågor troligen diskuterats under båda perioderna.

Det är även intressant att vi under den senare perioden får se en ny krönikör som inte dök upp under 2006, nämligen Patricia Hedelius, och att hon i sin artikel inte heller har ett ekonomiskt liberalt perspektiv. Detta skulle kunna peka på att debatten som förs i Dagens Nyheters politisk-ekonomiska krönikor har förändrats. Omfånget av materialet från Hedelius är dock för litet för att med säkerhet kunna uttala sig om detta.

6.5 Dagens Industri – 2009

6.5.1 Privatiseringar

Två ledare i Dagens Industri behandlar frågan om privatiseringar och bägge ställer sig positiva till fenomenet. Den första tar ställning för vinstutdelning inom privata företag som verkar inom sjukvård och skola. Ledaren menar att ekonomiska incitament är det bästa medlet för att uppnå bättre effektivitet inom områdena³⁵ och menar alltså att privatiseringar är önskvärda. Ställningstagandet är tydligt i linje med principen för privatiseringar och argumentationen är förd på ett sådant sätt att den skulle kunna vara en argumentation för principen generellt sett, denna ledare kommer även att behandlas under ”marknadisering”. Den andra artikeln har inte huvudfokus på privatiseringar som princip men slår ändå fast, liksom den första artikeln i ämnet, att privatiseringar effektiviserar tidigare offentliga verksamheter och är av godo för samhället³⁶. Den faller därmed under samma princip, med samma sorts argumentation, som den första ledaren.

³⁵ Dagens Industri, 30-07-2009. ”En valfråga som kan bli riktigt problematisk.” - Ledare

³⁶ Dagens Industri, 04-08-2009. ”Skola och vård måste privatiseras med ansvar.” - Ledare

Denna ledare kommer att behandlas vidare inom nästa princip för liberalisering samt för marknadsivering.

6.5.2 Liberalisering

En ledare, som i första hand bearbetar avregleringar på hyresmarknaden, tar även upp de icke-liberaliserande effekterna som följer på att inte ha marknadshyror. Följden för bostadsbyggandet på en marknad som inte har marknadshyror blir oftast enligt ledaren; ”att genom de kommunala bostadsbolagen subventionera bostadsbyggande – något som varit riskminimerat för kommunerna eftersom de kommunala bolagens självkostnad är hyresnormerande.”³⁷ Detta gör att, även om ledarens huvudfokus är avregleringar som kommer att behandlas senare, så slås ett slag för den liberaliserande effekten av marknadshyror. Att subventionera bostadsbyggande är en intervention på marknaden som inte stämmer överens med Birch och Mykhnenkos princip för liberalisering. Den andra artikeln som tar upp aspekter av principen varnar för protektionism i krisens kölvatten då krisbekämpning och makroekonomi får allt större utrymme³⁸. Detta faller, som vi redan sett i en krönika från Dagens Nyheter, under principen för liberalisering³⁹. Den sista ledaren är den som jag redan har behandlat under ”privatiseringar” som handlar om försäljningen från offentliga verksamheter till privata aktörer. Denna artikel kritiserar det billiga pris som offentliga verksamheter säljs för till en viss sorts aktörer, som till exempel personalkooperativ. Det hävdas att dessa avknoppningar bör stoppas och att försäljningarna ska ske rättvist med samma pris till alla eventuella köpare som är intresserade och att denna värdering bör göras korrekt så att verksamheterna inte säljs ut till underpris⁴⁰. Denna ledare tar ett tydligt avstånd från interventioner i marknaden, förvisso inte statliga utan kommunala och på landstingsnivå, men principen är densamma.

6.5.3 Avregleringar

En av ledarna som tar upp avregleringar har redan behandlats under ”liberaliseringar” och handlar om regleringarna på hyresmarknaden. Denna artikel vill se marknadshyror som alltså ska styras av läge och värde på bostaden istället för reglerade hyror. Regleringen leder, enligt ledaren, till minskat bostadsbyggande och minskad rörlighet, inte bara på bostadsmarknaden, utan även på

³⁷ Dagens Industri, 09-02-2009. ”Besked om fria hyror viktigast för byggandet.” - Ledare

³⁸ Dagens Industri, 19-05-2009. ”Krisen minskar inte behovet av reformer.” - Ledare

³⁹ Dagens Nyheter, 13-02-2009. ”Globaliseringen i bakläs när alla söker skydd mot krisen.” - Johan Schück

⁴⁰ Dagens Industri, 04-08-2009. ”Skola och vård måste privatiseras med ansvar.” - Ledare

arbetsmarknaden, något som anses vara negativt⁴¹. Ståndpunkten i ledaren är tydligt för en avreglering så som principen ser ut och argumentationen går ut på att hyror bör vara något som ska sättas av marknadens parter vilket även det stämmer väl överens med principen för avreglering. Den andra av ledarna menar att den gängse uppfattningen av svensk arbetsmarknad är att staten inte lägger sig i utan att den sköts av parterna själva. Detta är, enligt artikel, felaktigt då författaren menar att det finns ett omfattande regelverk på detta område och att dessa regler främst gynnar arbetstagaren då lagarna är dispositiva till deras fördel. Denna lagstiftning ses som något negativt som behöver ses över⁴². Här ställer ledaren upp en avreglerad arbetsmarknad som ett ideal och är alltså positiv till kärnprincipen.

Marknadisering

Här kan vi se samma ledare som behandlades under ”privatiseringar”, nämligen den om vinstuttag inom sjukvård och skola⁴³. Samma argument som användes för privatisering är nämligen även ett argument för marknadisering. Att de offentliga verksamheterna bör privatiseras är en del av ställningstagandet, men som vi såg argumenterades det för att de ekonomiska incitamenten är det bästa sättet att effektivisera vård och skola. Detta innebär att ledaren även förespråkar att man ska bygga en tydligare marknad där det tidigare inte funnits någon ska fungera på samma villkor som andra marknader. Samma argumentation förs i ledaren om avknoppningarna där det hävdas att privatiseringar och öppnandet av en ny marknad med jämställda villkor skapar mångfald och effektivitet⁴⁴. Båda dessa artiklarna tar upp marknader som redan år 2009 hade marknadsinslag men som, enligt ledarna, inte fullt ut fungerade som rena marknader. Det handlar alltså i detta fall inte om att skapa helt nya marknader utan att se till att de marknader som skapats under principen för marknadisering skulle bli men jämställda en renodlad marknad. Det är ändå relevant att ta upp dessa artiklar under Birch och Mykhnenkos kärnprincip för marknadisering då själva principerna i argumentationen i grund och botten handlar om att marknader ska existera där de tidigare inte funnits eller bara fungerat otillräckligt.

⁴¹ Dagens Industri, 09-02-2009. ”Besked om fria hyror viktigast för byggandet.” - Ledare

⁴² Dagens Industri, 17-04-2009. ”Den svenska modellen är full av lagstiftning.” - Ledare

⁴³ Dagens Industri, 30-07-2009. ”En valfråga som kan bli riktigt problematisk.” - Ledare

⁴⁴ Dagens Industri, 04-08-2009. ”Skola och vård måste privatiseras med ansvar.” - Ledare

6.5.4 Sammanfattning – Dagens Industri – 2009

Tabell 4 – Dagens Industri - 2009

	Privatisering	Liberalisering	Monetarism	Avreglering	Marknadisering	Hänvisar till krisen?
”En valfråga...”	+	.	.	.	+	NEJ
”Besked om fria hyror...”	.	+	.	+	.	JA
”Den svenska modellen...”	.	+	.	+	.	NEJ
”Krisen minskar inte...”	.	+	.	.	.	JA
”Skola och vård...”	+	+	.	.	+	NEJ

+ = Att artikeln ställer sig positiv till principen. – = Att artikeln ställer sig negativ till principen. . = Att artikeln inte tar upp någon aspekt av principen.

Under denna perioden ställer sig alla ledare bakom någon av Birch och Mykhnenkos kärnprinciper för den ekonomiska liberalismen. De slumpmässigt utvalda artiklarna är alltså mer positiva till kärnprinciperna än de var 2006 där vi kunde finna en ledare som var emot en princip. I Dagens Industri kan vi se att min första frågeställning får ett negativt svar, här har inte debatten tagit en mindre liberal riktning, den har bibehållit en lika liberal hållning trots de förändrade ekonomiska förutsättningarna. Min andra frågeställning är ändå intressant i sammanhanget då vi kan se att ledarna bara i två fall hänvisar till den ekonomiska krisen när de för argumenten om den politiska ekonomin. Det är därmed inte bara så att krisen inte verkar ha påverkat hur debatten förs, utan den verkar ha hamnat i skymundan överlag på ledarsidorna i denna tidning trots att krisen är något som i hög grad påverkar ekonomin, det område som Dagens Industri främst ska täcka in. Ledarna hade kunnat använda krisen för att ändå förespråka ekonomiskt liberala ståndpunkter, något som sker i två av fallen, men avstår från det i tre av

artiklarna. Detta pekar på att debatten i tidningen inte styrs av de ekonomiska förutsättningarna utan är, som Lindvall föreslår, normstyrda.

7. Slutsatser

7.1 Vad kan man säga om mitt syfte?

Mitt syfte var att undersöka om de ekonomiska förutsättningarna kan förändra debatten om den ekonomiska politiken. Min undersökning har dock inte givit något enhetligt svar på detta om man ser till de båda tidskrifterna sammanslagna. I Dagens Nyheters fall är det väldigt tydligt att krisen har förändrat debatten. Den har där gått ifrån att vara övervägande liberal enligt de fem kärnprinciperna jag ställt upp som analysverktyg till att vara mer negativt inställd gentemot den ekonomiska liberalismen. Intressant nog är det nästan uteslutande samma krönikör som har gjort den här skiftningen. Därmed inte sagt att Johan Schück på något sätt skulle ha ändrat åsikt i de frågorna han lyfte 2006 utan att han har lyft nya ämnen. Detta är dock, som jag redan påpekat, ett sätt att förändra debatten genom att välja vilka frågor som ska diskuteras i krönikorna. Att det är krisen som har förorsakat denna förändring i debatten är ganska tydligt då det i alla utom en krönika hänvisas till denna i argumenten. I och med att ställningstagandena har skiftat får man anse detta som en stark indikator på att de ekonomiska förutsättningarna har spelat en stor roll i att debatten här har tagit en mindre liberal riktning.

I Dagens Industri har denna skiftning inte ägt rum, dess ställningstaganden är lika ekonomiskt liberala 2006 som år 2009. Inte heller kan vi se att debatten här har påverkats till stor del av krisen. Vad denna skillnad mellan de två tidsskrifterna beror på kan jag inte svara på utifrån min studie, för detta krävs vidare forskning. Det jag kan säga utifrån detta om mitt syfte och mina två frågeställningar är att jag har funnit motstridiga slutsatser inom alla tre. Förändrade ekonomiska förutsättningar kan ändra debatten om den ekonomiska politiken, men den gör inte alltid det. Debatten har ändrats i en tidskrift, men inte i en annan och bara där den har förändrats kan vi se tydliga spår av de förändrade förutsättningarna. I Dagens Industris fall är debatten alltså, som tidigare påpekats, i högre grad normstyrd, något som tyder på att Lindvall har rätt i sin avhandling. Men i Dagens Nyheters fall verkar debatten ha ändrats och inte utifrån

normer utan utifrån krisen som förändrade den ekonomiska situationen.

Att vissa principer är vanligare förekommande än andra kan dels bero mitt slumpmässiga urval men skulle även kunna vara ett tecken på att dessa ämnen inte behandlas i korta tidningstexter. Då det främst är monetarism som saknas överlag faller sig dock det senare föga troligt då Riksbanken och styrräntan rimligtvis borde vara ett ämne som frekvent tas upp. Detta sker dock oftast när Riksbanken är aktuell i förändringar av styrräntan.

7.2 Vidare forskning

I och med att jag inte har kunnat svara entydigt mot mitt syfte har jag givetvis funderingar på hur man skulle kunna gå vidare med studien. Det som skulle behövas är helt enkelt ett bredare material, att undersöka fler forum för debatten om den ekonomiska politiken. Med detta menar jag inte bara dagstidningar, trots att fler sådana bör ingå i en större undersökning, utan även fler specialiserade facktidningar inom ekonomi och andra forum där den ekonomiska debatten förs. Exempel på sådana skulle kunna vara politiska debatter, bloggar, ekonomiska forskning och så vidare. Det finns en möjlighet att anledningen till att de två undersökta tidskrifterna ger motstridiga resultat är på grund av deras olika karaktärer där den ena är en bred nyhetstidning och den andra är en mer specialiserad fackskrift. Om man kan finna samma mönster i ett mer omfattande material hade det kunnat säga en hel del om var debatten är som mest lättpåverkad och vilka faktorer som påverkar den.

Däremot finns det ingen anledning att ändra i metoden, jag anser att mitt analysverktyg fyller sitt syfte väldigt väl. Den var skarp nog att urskilja skillnader mellan de olika principerna, trots att de gick ihop med varandra i vissa fall, där är det dock lätt att göra avgränsningar om man ser till de olika aspekterna. Exemplet med marknadshyror visar tydligt på detta, där önskan om att ändra i regelverket hamnar under avregleringar och argumenten för hur de påverkar byggandet av nya hyreshus faller under liberalisering. Detta hade enbart varit ett problem om man försöker använda verktyget på ett kvantitativt sätt. Men det var också brett nog att kunna ringa in alla ekonomiskt liberala aspekter av den ekonomiska politiken som jag kunde finna i artiklarna.

Min studie lämnar alltså efter sig ett ganska stor lucka inom det vetenskapliga fältet. Det finns två olika indikatorer på hur kausaliteten går, som båda är lika intressanta, nämligen om den är normstyrd eller styrd av de ekonomiska förutsättningarna. Man skulle kunna säga att det största bidraget min studie har gjort till den kumulativa forskningen är att den har givit ett förslag till en mall för hur framtida forskning inom området skulle kunna se ut.

Källförteckning

Tryckta källor

Avhandlingar

Lindvall, Johannes *The politics of purpose – Swedish macroeconomic policy after the golden age*, Göteborgs Universitet: Department of political science 2004

Artiklar i tidsskrifter

Andersen, Jørgen Goul & Larsen, Albrekt Christian, *How New Economic Ideas Changed the Danish Welfare State: The Case of Neoliberal Ideas and Highly Organized Social Democratic Interests - Governance: An International Journal of Policy, Administration, and Institutions*, Vol. 22, No. 2, April 2009, s.239

Lindvall, Johannes, *The Politics of Purpose: Swedish Economic Policy after the Golden Age*, *Comparative Politics*, Vol. 38, No. 3, Apr., 2006

Meyer, Christoph. O., *The Europeanization of Media Discourse: A Study of Quality Press Coverage of Economic Policy Co-ordination since Amsterdam - JCMS* Vol. 43. No. 1, 2005

Rethel, Lena, *The New Financial Development Paradigm and Asian Bond Markets*, *New Political Economy*, Vol. 15 No. 4, 26 November 2010

Schmidt, Vivian A., *The politics of economic adjustment in France and Britain: when does discourse matter?* - *Journal of European Public Policy* Vol. 8 No.2, April 2001

Artiklar i dagspress

(Sorterade efter tidning & datum)

Dagens Nyheter

Dagens Nyheter, 11-03-2006. ”Toppnotering i kreativitet bör tas med stor nypa salt.” - Johan Schück

Dagens Nyheter, 22-04-2006, ””Nuders beräkningar liknar mest en glädjekalkyl.” - Johan Schück

Dagens Nyheter, 06-05-2006, ”Borgerligt tjänsteförslag bäddar för godtycke.” - Johan Schück

Dagens Nyheter, 26-07-2006. ”Alla förlorar men de fattiga förlorar mest.” - Johan Schück

Dagens Nyheter, 02-12-2006, ”Ingves får hjälp utifrån.” - Johan Schück

Dagens Nyheter, 16-01-2009. ”Hård kamp om krediter hotar knäcka företagen.” - Johan Schück

Dagens Nyheter, 13-02-2009. ”Globaliseringen i baklås när alla söker skydd mot krisen.” - Johan Schück

Dagens Nyheter, 03-04-2009. ”Vårtecken i ekonomin” - Johan Schück

Dagens Nyheter, 08-06-2009. ”Mats Odells tröghet blir en dyrköpt affär.” - Patricia Hedelius

Dagens Nyheter, 03-10-2009. ”Därför kvarstår risker för nya kriser.” - Johan Schück

Dagens Industri

Dagens Industri, 18-01-2006. ”Inga gröna hushållsavdrag.” - Ledare

Dagens Industri, 04-03-2006. ”Sverige behöver en debatt om arbetsrätten.” - Ledare

Dagens Industri, 14-08-2006. ”Släpp taget om Vin & Sprit.” - Ledare

Dagens Industri, 24-10-2006. ”Arbetstid ska inte regleras av EU.” - Ledare

Dagens Industri, 16-11-2006. ”Nu kan tjänsthandeln börja befrias.” - Ledare

Dagens Industri, 09-02-2009. ”Besked om fria hyror viktigast för byggandet.” - Ledare

Dagens Industri, 17-04-2009. ”Den svenska modellen är full av lagstiftning.” - Ledare

Dagens Industri, 19-05-2009. ”Krisen minskar inte behovet av reformer.” - Ledare

Dagens Industri, 30-07-2009. ”En valfråga som kan bli riktigt problematisk.” - Ledare

Dagens Industri, 04-08-2009. ”Skola och vård måste privatiseras med ansvar.” - Ledare

Böcker

Birch, Kean & Mykhnenko, Vlad, *Rise and Fall of Neoliberalism The Collapse of an Economic Order?*, Zed Books: London, 2010

Otryckta Källor

Elektroniska källor

Dagens Nyheter, *Om Dagens Nyheter*, <http://info.dn.se/info/om-oss/>, Hämtad: 23-05-2011

Nationalencyklopedin, artikel: "Finanskris", Hämtad från www.ne.se 23-05-2011

Tabellförteckning

Tabell 1 – Sammanfattning: Dagens Nyheter – 2006

Tabell 2 – Sammanfattning: Dagens Industri – 2006

Tabell 3 – Sammanfattning: Dagens Nyheter – 2009

Tabell 4 – Sammanfattning: Dagens Industri - 2009